

Centre d'Estudis
Colombins

JORNADES D'ESTUDI I DEBAT

**TARRAGONA
A L'ÈPOCA DE
CRISTÒFOR
COLOM**

8 i 9 de Novembre de 2007
Arxiu Històric de Tarragona
Rambla Vella, 30 - Tarragona

ORGANITZA
Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació
Arxiu Històric de Tarragona

AMB LA COL-LABORACIÓ DE
UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació
Institut Tarragonès de Recerca

ÒMNIUM
LLENGUA CULTURA PAÍS

41

Butlletí del Centre d'Estudis Colombins

Any XIV / Núm. 41 / desembre 2007 / Preu: 2 euros

BUTLLETÍ DEL CENTRE
D'ESTUDIS COLOMBINS
ANY XIII / Núm. 41, desembre 2007
Director: Joaquim Arenas i Sampera
Secretaria de redacció:
Jaume Cañadas
Editor: Òmnium Cultural
Imprimeix: Casa Boada. Carrer Comtal, 26.
08002-Barcelona
Dipòsit Legal: B- 16689/95

NOTA

El contingut dels articles és responsabilitat dels autors no ha de coincidir necessàriament amb els principis que regeixen l'Associació.

S'autoritza la reproducció, parcial o total, dels articles publicats en aquest butlletí, sempre que s'hi faci constar la procedència. Agrairiem que se'ns fes arribar un exemplar de les publicacions on els nostres treballs hagin estat reproduïts o esmentats o fins i tot una fotocòpia que identifiqui la publicació i la data d'edició.

Sumari

Editorial

Vida del Centre

Tribuna

- **“Los ossos de Colón”**. Article publicat al setmanari La Campana de Gràcia el dia 8 d'octubre de 1892.

Articles

- **En defensa del Dr. Charles J. Merrill**
Per Francesc Albardaner i Llorens
- **Colom i els arxius: passat, present ...i final?** Per Ramon Navarro Sandalinas
- **Les sigles de l'antefirma de Colom**
Per Emerst Vallhonrat i Llurba
- **Recobrant memòria històrica**
Per Emilio López Pérez
- **Els Colom al servei de França**
Per Llorenç Margarit i Torras

Bibliografia

- **O Mistério Colombo revelado**
Per Francesc Albardaner i Llorens

Editorial

S'imposa fer un acte de memòria històrica també pel que fa a Colom Català.

Enguany, es compleix el vuitantè aniversari de la publicació del llibre del Dr. Luis Ulloa Cisneros, enginyer de mines i director de la Biblioteca Nacional de Lima, “*Cristòfol Colom fou Català*”, traduït per Domènec de Bellmunt i editat per Catalunya, l'any 1927 amb anterioritat, per cert, a l'edició original francesa que es publicà el mateix any a París.

Fins que no arribaren les recerques històriques del Dr. Ulloa, no només a través del seu primer llibre sobre la temàtica colombina, suara esmentat, sinó la divulgació que en va fer, en un cicle de conferències a l'Ateneu Barcelonès, que ell mateix va dictar, amb gran ressò mediàtic, i amb una valentia, per part seva considerable, si hom té en compte la circumstància política que es vivia a Catalunya sota la dictadura del General Primo de Rivera, que tot el que insinuava un flaire de catalanitat era considerat pervers i sospitós.

Fins que arribaren, doncs, les seves recerques, la hipòtesi catalana de l'origen de Colom es basava en allò que certs historiadors han anomenat “perfum històric”, és dir, indicis, insinuacions, tradicions locals per via oral i també alguna consignació escrita com les Feliu de la Peña (s. XVII 9) o de Serra i Postius (S. XVIII) sense més transcendència..

Ulloa bastí una teoria catalana, sòlida i rigurosa enfront a la tesi genovesa que defensava i defensa la italianitat del Descobridor. Va fer un treball immens i va deixar als recercadors catalans un legat i un testament, el legat la seva obra estimable i el testament, les directrius perquè, en l'avenir, els investigadors catalans treballessin en la línia d'ubicar, en una família catalana concreta de cognom Colom, el bressol del gran Almirall.

És l'herència que ha recollit el Centre d'Estudis Colombins de Barcelona, en la qual ha treballat des de la seva fundació l'any 1989 seguint les petges del rigor i l'aplicació del mètode científic valent-se de les ciències auxiliars de la història.

I és en aquesta línia, precisament, que a instàncies del Centre d'Estudis Colombins s'han celebrat a Tarragona, els dies 8 i 9 de novembre de l'any que som, les jornades "*Tarragona en temps de Colom*, organitzades per l' Arxiu Històric de la Ciutat i la participació de la Universitat Rovira i Virgili. Dos dies, en els quals s'han exposat ponències d'un interès innovador, d'una qualitat més que estimable i que han obert noves perspectives en la direcció de trobar la concreció dels orígens catalans de Colom.

La memòria històrica fa un gran servei, en tots àmbits de la vida dels pobles, que cal saber i prendre consciència que en el passat tots els pobles hi troben la seva configuració, en qualsevol aspecte científic, polític o social. Constitueix, sens dubte, la base inqüestionable d'un futur assegurat.

Joaquim Arenas i Sampera

Vida del Centre

Conferències

El dia 8 de maig, a la sala d'actes d'Òmnium, el senyor Emilio López Pérez va dictar la conferència "Cristòfol Colom, ese desconocido".

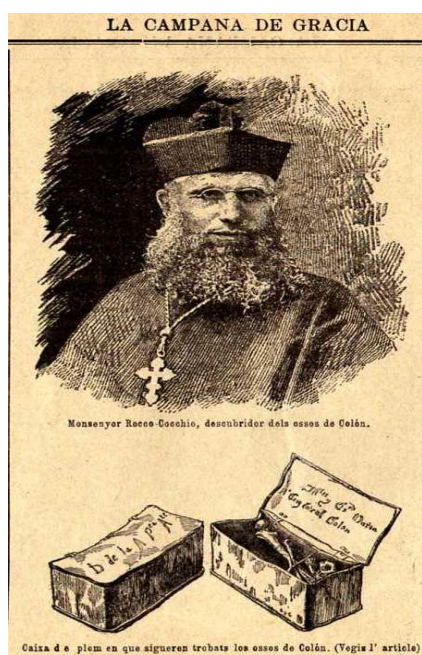
L'any acadèmic el va inaugurar el nostre consoci eivissenc Nito Verdera amb la presentació del seu darrer llibre *Cristóbal Colón – El libro de las falacias y relación de cuatro verdades*. La presentació va tenir lloc el passat 10 d'octubre a dos quarts de vuit del vespre a l'Espai Mallorca de Barcelona

Cal destacar també la publicació de l'article "Seeking Columbus's Origins, With a Swab" publicada el 8 d'octubre en el New York Times en la que es fa ressó de la participació del Centre d'Estudis Colombins en la investigació de les proves d'ADN que està coordinant el doctor José Antonio Lorente de la Universitat de Granada.

El diari La Vanguardia en la seva edició del dia 8 d'octubre publicà, també, un article relacionat amb l'esmentat estudi d'ADN i en el qual hi apareix el nom del Centre d'Estudis Colombins.

Caldria esmentar, finalment, la revolució tecnològica que s'està produint a la xarxa i que ens permet ja, de manera gratuïta, consultar, entre d'altres, molta documentació dels arxius estatals ja digitalitzats mitjançant la web "PARES". També afegir que GOOGLE està digitalitzant llibres, entre els quals podem llegir per ordinador *Patria e Biografia del Grande Ammiraglio D. Cristoforo Colombo de Conti e Signori di Cucaro*, de Luigi Colombo, Gian Francesco Galleni Napione, Vincenzo de Conti de l'any 1853. Per acabar no deixeu de visitar Google Books, un servei per trobar llibres a tot el món sobre tots els temes, però on sobre Colom en surten una barbaritat. Alguns han estat digitalitzats i es poden llegir.

Per tal de commemorar el quart centenari del descobriment d'Amèrica el setmanari *La Campana de Gràcia* va publicar un número extraordinari dedicat "Al immortal Descubridor de América". (Any XXIII – Batallada 1220 – 8 Octubre de 1892). Recentment, la Sra. Olga Sandoval ha tingut la deferència de regalar al Centre d'Estudis Colombins un exemplar d'aquest numero extraordinari, acte que mereix el nostre millor agraïment. Aquesta publicació té dotze pàgines i està molt il·lustrada amb nombrosos gravats. Avui volem destacar i fer arribar als nostres lectors un article publicat a la darrera pàgina d'aquest setmanari i que recull les últimes notícies i la continua polèmica que es tenia aleshores sobre la troballa de les suposades restes de Colom a la catedral de Santo Domingo. Volem recordar al lector que l'article és de l'any 1892 i que, per tant, les restes de Colom depositades a la catedral de La Habana encara hi eren, ja que no foren traslladades a Sevilla fins després del 1898. Donem al lector una versió reproduïda fidelment del text original amb totes les seves peculiaritats ortogràfiques, conjuntament amb els dos gravats que acompanyen al text. També incloem al final un curiós poema que presenta un acròstic que forma el nom de Cristòfor Colom amb una també força peculiar grafia.

Los Ossos de Colón

¿Ahónt descansan actualment los ossos del famós almirant?

Al final del primer article consigném que al morir Colón són cadavre sigué trasladat desde Valladolid á Sevilla y desde Sevilla á la isla de Santo Domingo. Desde Santo Domingo, en qual catedral descansaven, sigueren conduhits (ó á lo menos aixís cregueren ferho) a la catedral de La Habana, quan l'isla que fins á las horas los havia guardat, se separá d'Espanya. Lo cabildo de la Catedral de La Habana, desde l'any 1795, en que's verificá'l traslado, imaginá posseir los ossos de Colón, fins que fá poch, en 1877, surgió de repent una quéstió inesperada, que doná lloch a grans discussions.

Lo bisbe de Orope, Monsenyor Rocco Cocchia, qual retrato publicém en lo present número, revelá que havia descubert en la Catedral de Santo Domingo los ossos de Colón, essent per conseqüencia impossible que'ls mateixos ossos del egregi navegant se trobessin à la vegada á Santo Domingo y á la Habana.

S'apoyava 'l bisbe Rocco en haver descubert una caixa de plom, contenint un número d'ossos humans, en la qual sobre una placa de plata, s'hi llegia la següent inscripció : *Ua Pte de los Rtos del Pmo Alte Cristóbal Colón*
Y à l'altra la següent : *U. Cristóbal Colón*

La notícia del descobriment realiat pél bisbe indicat provocá numerosas disquisicions. Mentres hi havi qui per patriotisme sostenia l'opinió de dit prelat, hi havia cubans y espanyols que impulsats pel mateix móvil, sostenia á tot drap que'ls ossos de Colón verdaders no podian ser altres que'ls existents en la catedral de La Habana. Ni las rahons dels uns, ni la que'ls altres alegaven eran prou satisfactòrias.

En aquest entre-mitj sorti D. Manuel Colmeiro y verti una idea que tenia l'apariencia d'ingeniosa. D. Manuel Colmeiro digué:

-No crec que ningú pretenga que la qüestió que's debat se pugui resoldre apelant al famós judici de Salomon. Es a dir renovant lo judici del sabi rey israelita, que haventse presentat dos mares reclamant per fill de cada una d'ellas á un sol noy, Salomón dihué:

-Que's parteixi pél mitj y se'n donga la meytat á cada una.

-Que's parteixi! – digué una de las dos.

- No, de cap manera – exclamá l'altra.- Es lo meu fill i no vull que se li fassa mal.

-Puig no vols que se li fassa mal – digue'l rey – tú sola ets la única y verdadera mare del noy en qüestió.

Lo que dictat per la ploma del Sr. Colmeiro, sembla sols una broma, podria tal vegada ser una realitat. No fora gens estrany que dels ossos de Colón n'existissen la meytat á Santo Domingo y la meytat restant a La Habana . Podria ser molt bé que haventi sigut que á D. Ramón Aristizabal, tinent general de l'armada que sigué qui en 1795 aná á recullir los restos de Colón á Santo Domingo, en aquest punt li donhuessin sols la meytat dels mateixos, gelosos de no despendres totalment de una tan cobdiciada reliquia. Aixís á lo menos ho fan creure algunas consideracions á que doná llochlo descobriment realiat pél bisbe Rocco.

S'examinaren posteriorment y un á un los ossos continguts en la caixa de plom, y segons dictamen de perits anatómichs resulta que'ls ossos trobats ascendian a vintivuit enters ó casi enters tots ells y'ls fragments á tretze, ó siga en conjunt prop de la meytat de un esqueleto: ua cama, la meytat del busto y una part del crani. Y á continuació se procurá traduhir la inscripció continguda en la placa de la caixa, desxifrant les abreviaturas : *“Ua Pte de los Rtos del Pmo Alte Cristóval Colón”*. Y's traduhí en la següent forma : *“Una parte de los restos del primer almirante Cristóbal Colón.”* De manera que haventnhi quedat allí sols una part, la part restant se suposa que sigué enviada a la Habana. Aquesta solució acomodaticia te la ventatja de satisfacer a la vegada l'amor propi dels habitants de Santo Domingo y dels habitants de Cuba.

Per discernir aquesta qüestió falta únicament desenterrar los ossos existents á la Habana y veure si pel seu tamanyo casan ab los

existents a Santo Domingo y si pél séu número son complement los uns dels altres. Lo sia que aixó's practiqui podrá comprobase fins á quin punt té verossimilitut una llegenda que de totes maneres no's presenta prou clara en punt á la seva verossimilitut.

Ja que en lo present número hem seguit la vida de Colon en tots los séus epissodis, no podriam ometre aixó que's refereix als ossos del ilustre navegant, y al efecte publicuém, com una curiositat, lo retrato del bisbe Rocco-Cocchia y una reproducció de la caixa de plom existent en la catedral de Santo Domingo.

A COLÓN (Sonet)

Cuan pobre y escarnit pél mon corrias
Rodant de cort en cort com perdulari
Imbécils t'apodaven visionari
Sense apreciar lo que amb aixó sufrias.
Tú no desalentavas, presentias
Oh ilustre, de la ciencia voluntari,
Famós descobriment, del qual farias
Ofrena á qui fes cas de ton descari.
Lo somni realiat per fi vejeros
Cubrint eternament ton nom de gloria;
Ofega ja ton plor, que si tingueres
La fama de ser boig bastant notoria,
Odiant per tú la història tal agravi
No cessa de donarte'l nom de sabi

F. de P. Juanico

Hem de lamentar, per força, que, després de més d'un segle d'haver estat escrit aquest article, no s'hagi pogut realitzar un estudi complet i conjunt de totes les restes mortals suposadament considerades pertanyents a Cristòfor Colom. Si en aquells moments el que es desitjava comprovar era la quantitat i característiques de les restes enterrades a la catedral de La Habana per tal de demostrar que eren complementàries de les dipositades a Santo Domingo, actualment són les restes exposades a Santo Domingo les que no es poden sotmetre a cap anàlisi científica degut a la no autorització per part de les autoritats civils i eclesiàstiques d'aquell país per dur-les a terme. A Santo Domingo hi ha la brama popular de que tot el que faci referència a Colom té “Fukú”, paraula equivalent a maledicció o mala sort i, vista la desafortunada situació actual, ben bé que sembla encertada aquesta dita caribenya.

Articles

EN DEFENSA DEL DR. CHARLES J. MERRILL

Per Francesc Albardaner i Llorens

El curs acadèmic del nostre Centre d'Estudis Colombins va ser inaugurat oficialment amb la presentació d'un nou llibre del nostre consoci Sr. Nito Verdera el passat dia 10 d'octubre, tal i com assenyala adequadament la secció "Vida del Centre" d'aquest Butlletí. El títol de l'esmentat llibre és "EL LIBRO DE LAS FALACIAS Y RELACIÓN DE CUATRO VERDADES" i fou presentat públicament pel nostre president Sr. Joaquim Arenas en un acte que va tenir lloc a l'Espai Mallorca del carrer del Carme de Barcelona.

Si bé en un primer moment ens vàrem felicitar de la publicació d'aquest llibre, ja que en el panorama del món colomí català aquest fet resulta sempre atípic, la seva lectura ens va deixar perplexos en diversos punts, que comentarem en profunditat en un proper butlletí, essent el més sorprenent de tot unes afirmacions gravíssimes en contra del nostre benvolgut consoci Dr. Charles J. Merrill, que considerem del tot injurioses i desafortunades. A la pàgina 94 de l'esmentat llibre i dins del capítol denominat com "La falacia del Cristóbal Colón de Tarroja de Segarra" el Sr. Verdera escriu el text següent:

"Uno de los más conocidos impulsores de la teoría ha sido el profesor norteamericano Charles Merrill, que en el documental "Columbus, secrets from the grave" difundido por Discovery Channel, analizando los enigmas de Colón, daba a entender o parecía ser el autor de la teoría del Colón catalán. Para llevar las aguas a su molino, el señor Merrill ni se dignó citar al verdadero autor: Luís Ulloa i Cisneros. Y para decir las cosas como son, el día que se presentó el documental en el Centre d'Estudis Colombins de Barcelona sugerí que los descendientes de Luís Ulloa deberían denunciar a Charles Merrill y llevarlo a los tribunales, acusándolo de un presunto delito contra la propiedad intelectual".

"Les coses", no van ser així ni han estat mai com les interpreta el Sr. Verdera i, malgrat que ja li vaig contestar adequadament quan va fer el seu impertinent discurs en contra del Dr. Merrill en el moment de la presentació del documental en qüestió, el Sr. Verdera, fent cas omís dels meus raonaments, s'ha atrevit a deixar en lletra impresa una acusació de tal gravetat. Entenc, doncs, que tinc el dret de rèplica, de fer, també per escrit, una defensa de l'honor del nostre consoci Sr. Charles Merrill.

Jo vaig prendre una part molt activa en la producció d'aquest documental i conec, per tant, molts detalls i vicissituds de primera mà que el Sr. Verdera desconeix completament. En primer lloc vull manifestar que el Dr. Charles J. Merrill va parlar ampliament sobre el Sr. Luis Ulloa i Cisneros com a pare de la teoria de la possible catalanitat de Cristòfor Colom durant les diverses entrevistes que varen ser filmades i que jo hi era present. Si en el muntatge final els editors varen prescindir d'incloure aquestes parts de les declaracions del Sr. Merrill, en cap cas podrem atribuir aquesta mancança a la mala voluntat del Sr. Merrill. Per altra banda, com que totes les declaracions del Sr. Merrill varen quedar enregistrades en els arxius de la productora Atlantic Productions de Londres, el Sr. Verdera té la possibilitat de revisar-les per comprovar la veracitat del que escriu.

Quan vaig participar en el rodatge d'aquest documental, la casa productora pensava en un principi que el "conductor" o personatge central del documental fos la Sra. Anunciada Colón de Carvajal degut, com és natural, al fet de ser descendent de Cristòfor Colom i historiadora. Quan posteriorment la Sra. Anunciada Colón va declinar aquest protagonisme que li van oferir, jo vaig proposar al Dr. Charles Merrill per ocupar el paper central del documental. En fer-ho vaig considerar els molts mèrits que el Dr. Merrill tenia per fer aquest paper. En primer lloc és una persona d'una nacionalitat neutral en el dilema que volia plantejar el documental entre les teories genovesa i catalana. En segon lloc era un expert en el tema de que es tractava i que havia estudiat durant molt de temps. En tercer lloc és un professor universitari avesat a donar classes

i, per tant, que disposa d'una gran capacitat d'exposar els temes d'una forma clara i didàctica, i a més, en un anglès culte, educat i amb uns brillants punts de calculada i fina ironia.

Considero que l'elecció del Dr. Charles Merrill com a principal protagonista d'aquest documental va ser un dels punts forts en el gran èxit que va tenir. Al meu entendre, el Dr. Merrill va tenir una actuació molt correcta que infonia serenitat i veracitat al missatge de la possible catalanitat de Colom, fugint d'estridències i posicions anti-científiques, a les que ens tenen avesats massa autors que escriuen sobre aquest tema. Sense cap mena de dubtes, ha estat gràcies a aquest documental de Discovery Channel, conegut com a "Columbus, secrets from the grave", que la teoria catalana sobre l'origen de Colom ha pogut ser coneguda a escala mundial i, només que fós per aquest fet i per la seva participació en aquest documental, el Dr. Charles Merrill ens mereix el nostre més sincer agraïment i reconeixement per tota la seva trajectòria en defensa de la catalanitat de Colom.

Per si el Sr. Nito Verdera vol tenir més proves de que el Sr. Merrill és honest en el tema de reconèixer la autoria del Sr. Luis Ulloa i Cisneros com a pare de la teoria de l'origen català de Cristòfol Colom, que llegeixi el llibre escrit pel Dr. Merrill sobre el tema que ens ocupa i que serà publicat per Marquette Books aquesta pròxima primavera. No dubtem que aquest nou llibre, al ser el primer que tracta sobre la possible catalanitat de Cristòfor Colom en llengua anglesa, donarà el necessari impuls complementari a l'èxit del documental de Discovery Channel en tota la comunitat cultural anglosaxona.

Vull finalment agrair públicament al Dr. Charles J. Merrill tot el que ha fet i farà en pro de l'estudi i difusió de la teoria catalana sobre l'origen de Cristòfor Colom, que ha estat una tasca d'una difusió i importància gegantina per la nostra causa.

COLOM I ELS ARXIUS: PASSAT, PRESENT... I FINAL?

Per Ramon Navarro Sandalinas

El títol de la conferència potser us sorprengui perquè mai ningú al nostre Centre, que jo sàpiga, s'ha plantejat que el treball de recerca en arxius, com tot en aquesta vida, ha de tenir un final un dia o altre. La raó serà que ja hem remenat molta paperassa, dotzenes de milers de pàgines (i no poques dotzenes) i en un moment o altre la paperassa investigable s'acabarà. Al menys, aquella que és al nostre abast, és a dir, la que podem consultar des d'allà on vivim o a prop. Si els investigadors fóssim més i més escampats seria diferent...però és així.

Nosaltres creiem que el Descobridor era descendent de dues famílies patrícies ("cavallers", amb títol de "mossèn") barcelonines. Per tant, el primer que s'hauria de fer és investigar la documentació generada i guardada a Barcelona i buscar Coloms i Bertrams. La paperassa barcelonina és, bàsicament, de tres tipus:

1. La personal. Aquella documentació privada o sigui els Protocols Notarials. Allà hi tenim els testaments, les capitulacions matrimonials, compra-vendes, prés-tecs, etc. Barcelona guarda cinc quilòmetres i mig d'arxius notarials. El millor arxiu notarial del món després de Gènova. Aquesta paperassa ja ha estat consultada exhaustivament. Com a conseqüència tenim Coloms de tots els colors... menys un que es digui Cristòfol. Aquesta persona no està documentada als arxius notarials de Barcelona. Després veurem una explicació més plausible d'aquest fet.

2. La documentació pròpia de la ciutat. La municipal, la pròpia de l'Ajuntament. Fins fa pocs anys aquesta documentació no estava catalogada i disponible per als investigadors, la qual cosa és tot un monument a la desídia de l'Ajuntament de Barcelona. A l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (Casa de l'Ardiaca, CA) hem pogut consultar molta cosa però la documentació marinera (Colom era un mariner) pròpia del port de Barcelona s'ha

perdut gairebé tota. El destí ha estat injust amb nosaltres, i fins i tot cruel amb nosaltres. En la resta de documents no consta cap Cristòfol Colom. En els llibres de fogatges, els antics padrons municipals, no hi ha una casa propietat de cap Cristòfol Colom. En els padrons militars, on consten tots els homes, casa per casa, aptes per a la guerra i també els que per edat ja no són útils, tampoc hi consta cap Cristòfol Colom. I així, amb tot. Per què? Doncs la raó, amics, la veig molt clara: el Descobridor mai va ser, mai es va comportar com un barceloní, mai va exercir de ciutadà de Barcelona. Neix en un altre lloc (Terrarubra) estudia en un altre lloc (Pavia) i als 14 anys, segons paraules seves, es posa a navegar sense tocar port més que l'imprescindible. És un ciutadà del mar. I al mar hi ha molta aigua però no papers. Únicament les ciutats portuàries poden documentar al Descobridor per la presència al seu port, però ja veieu que a Barcelona no tenim ni això. Garrotada del destí...

3. Barcelona era la capital d'un Estat, el Principat de Catalunya i la documentació que generalment la Corona, la estatal, és guardada a l'Arxiu Reial de Barcelona, mal anomenat "de la Corona d'Aragó" (ACA). Estem mirant, ara, aquest tercer i darrer dipòsit documental gruixut. El que no trobem aquí en els propers tres mesos, amics...ja no sabem on buscar-ho. Aquí s'acabarà la documentació barcelonina on buscar un membre de les famílies barcelonines dels Colom i dels Bertran. S'acosta el final. De moment al final encara ni hi hem arribat. Estem consultant la documentació marinera que generen els impostos reials (estats) al port de Barcelona i totes les nombrosíssimes cartes que surten de la Generalitat durant els anys de la guerra civil. I després vindran altres papers de l'ACA. Desitgeu-nos sort...

En el testament del canonge Francesc Colom, de qui sospitem que Colom era fill bord, no reconeix els seus fills bords, però sabem que en tenia: un de documentat a Girona i un altre a Barcelona. I en aquest testament deixa una quantitat de diners a una monja del convent de Pedralbes. A la CA vam trobar un censal (una renda) de Francesc Colom que va a parar a dues monges de Pedralbes, la ja esmentada i una altra. Es diuen Isabel Mir i Angelina Sasavasses, ambdues parentes del

Canonge Colom. La hipòtesi és inevitable: eren aquestes monges -abans d'entrar al convent- les seves concubines i mares dels seus fills bords? La hipòtesi és perfectament plausible perquè la mentalitat del clergat en aquell temps era la que era. Això es podria considerar absolutament normal abans del Concili de Trento.

Però la persecució d'aquesta pista no va donar resultats. Al convent de Pedralbes la directora de l'arxiu ens va dir que no es conserven cartes de les monges (imaginen el Descobridor escrivint una carta a la seva mare en català i amb aquella signatura seva?) ni tampoc testaments de les monges (imaginen que "la mare" recorda el seu fill bord en el seu testament i li diu Cristòfol Colom?). La documentació d'aquell arxiu és merament patrimonial, no existeix el tipus de documentació que necessitàvem. Altre cop el maleït destí. Ens ha fallat el factor sort. Com en la pista franciscana, que ja vaig explicar fa temps. Contra els elements no podem lluitar. Quan acabem aquest arxiu... que? Doncs cal anar fora de Barcelona, remenar els arxius de les ciutats portuàries, catalanes o no, on pogués estar documentat el Descobridor. Perquè ha de pagar impostos d'ancoratges o reparacions, o per mercaderies subjectes a impostos, pel que sigui. En teoria qualsevol documentació portuària, catalana i no catalana, és susceptible de tenir documents colombins. Però caldrien investigadors cosa que, ara per ara, no tenim. Comprometre a les universitats seria una sortida molt bona: professorat, alumnat que ha de fer tesis i tesis... Potser per aquí hi hauria una manera de poder treballar.

A Marsella hi ha l'Arxiu del Rei Reyner del qual Colom va ser corsari. És un arxiu molt llaminer en teoria. Però nosaltres no vivim a Marsella. Aconseguir fotocòpies de centenars o milers de documents no és impossible però calen diners i contactes. Són vies futures difícils, ja ho veiem tots. Però hi són, són possibles. I més val això que quedar-nos de braços creuats per falta de matèria primera. No em digueu pessimista, amics meus, digueu-me si us plau, realista. Així estan les coses en aquests moments i així estaran si la llebre no salta a l'ACA.

LES SIGLES DE L'AVANT-SIGNATURA DE COLOM

Per Ernest Vallhonrat LLurba

No és fàcil donar sentit i desxifrar les sigles de l'antefirma que Cristòfol Colom va utilitzar en 36 dels seus documents del centenar que presenten Consuelo Varela i Juan Gil en el seu llibre *Cristóbal Colom Textos i documents complets*¹. Dos d'ells van ser escrits l'any 1493, una carta des de l'Espanyola, del 4 de Gener², i una altra des de Càdis el 20 de Febrer³. Ambdues porten la signatura *Xpr FERENS*. Amb aquesta mateixa signatura, des d'altres llocs d'Espanya i Amèrica subscriu altres trenta-quatre documents, entre el 21 de març de 1502⁴, fins a l'últim escrit a Sevilla el 5 de febrer de 1505⁵, dirigit al seu fill Don Diego Colom. En alguns escrits Colom signa *L'Almirall*, en altres, *Virrei*.

Què passava a l'Espanyola i Càdis, entre el 4 de Gener i el 20 de febrer de l'any 1493?

L'Almirall inicia el tornaviatge amb la caravel·la "La Niña", en la que Colom escriu als Reis anunciant el Descobriment i redacta l'esborrany d'unes ordenances per al tràfic dels navilis entre les Índies i Castella, antedatada a Càdis segons les previsions respecte al lloc i dia de la seva arribada. La signatura i antefirma reafirmava la seva catolicitat per triple expressió. Què passava a Sevilla, entre el 21 de març de 1502 i el 3 de febrer de 1505, que és la segona època en què de forma continuada Colom utilitza les sigles de l'antefirma?

El 29 de maig de 1502 va fer el seu últim viatge. Va partir del port de Càdis cap a la Terra Ferma a la recerca de l'estret entre els dos oceans, del qual tenia referència i que no va trobar per no existir.

---

¹ VARELA, Consuelo i GIL, Juan: *Cristóbal Colom Textos i documents complets*. Madrid, 2003. (Tercera reimpressió de la segona edició, de 1992, per Aliança Editorial).

² VARELA-GIL, O. cit., p. 218.

³ id. id. id., pp. 226-227.

⁴ id. id. id., pp. 483-484.

⁵ id. id. id., pp. 526-527.

Alguns diuen que l'estudi de les sigles és una de les tasques més complicades i estèrils. Crec que és tot al contrari. Esbrinar el seu significat podrà explicar el motiu. Hem llegit desenes d'interpretacions de diferents autors i penso que poques vegades s'ha necessitat tanta imaginació per aventurar el que va poder pensar l'Almirall quan va fer aquesta proposta, que algú pensa, és cabalística.

Al meu parer, la qüestió és més senzilla i de significat determinant si es té en compte a les persones a les quals van dirigits així com les dates dels documents en què utilitza les sigles com a antefirma.

.S. = Sigles de la jaculatòria catòlica a la

.S.A.S. Santíssima Trinidad: ".Sanctus .Sanctus. Altissimi .Sanctus."

X MI = Sigles de la jaculatòria a la Sagrada Família: "Xristus, Maria, Yosephus":

Xpo FERENS = Significat del nom Cristòfor: "El Portador de Crist").

Amb això vol reafirmar la seva condició de cristià fidel davant les acusacions judaïtzants dels seus enemics, la qual cosa tant feia perillar el seu prestigi personal, polític i econòmic, així com el de la seva descendència prevista a entroncar amb la noblesa castellana.

En una carta de 1498⁶ que Colom va enviar als Reis per donar-los compte de l'alçament de Roldán, i de pas contestar a la queixa i càrrecs que començaven a posar la seva situació difícil davant la Cort, els deia: "*De tot això m'acusaven contra tota justícia, com jo vaig dir, i tot això era perquè Vostres Alteses me menypreiesin a mi i al negoci; perquè converços enemics són de la prosperitat de Vostres Alteses i dels cristians; més titllaren aquesta fama i van tenir forma que s'arribés a perdre del tot; i aquests que són amb aquest Roldán que ara em dona guerra, diuen que els més són d'ells*"

En la història del tercer viatge que Colom escriu als Reis Catòlics, datada 30 maig-31

---

⁶ VARELA – GIL: O. cit., p. 423.

agost de 1498⁷, diu: “*Va partir, perquè, el nostre primer Almirall “en nom de la Santíssima Trinidad (com ell diu, i així sempre solia dir)”*. Altres vegades, com en la carta enviada a Miquel Ballester des de La Concepció, el 21 de Maig de 1499⁸, Colom l'encapçala amb aquesta devota frase: *Jhesus cum Maria sit nobis in'via*”.

Per què Colom va ordenar el seu fill Don Diego que utilitzés sempre com a antefirma les sigles indicades? Amb ocasió d'atorgar l'Almirall l'escriptura de vinculació⁹, va dir: “*Don Diego, el meu fill, o qualsevol altre que heretés aquest Primogenitura i després d'haver heretat i estat en possessió d'ell, signi de la meua signatura la qual àra acostumo, que és una .X. amb una .S. damunt, i una .M. amb una .A. romana damunt, i damunt d'ella una .S. i després una .Y. greca amb una .S. damunt amb les seves ratlles i vegetes com jo àra faig, i s'assemblarà per les meves signatures, de les quals es trobaran i per aquesta semblarà*”.

A la seva volta, l'any 1504, havia mort la reina Isabel. Al principi de 1505 des de Sevilla, Colom emprèn el seu viatge en mul pels camins de Castella seguint la cort itinerant del rei Ferran per reclamar-li els seus drets i aquest l'esquivava, ja que era contrari als interessos de l'Almirall.

Sens dubte, Colom pretenia que la seva descendència no es veiés acusada de judaïtzant pels seus adversaris i enemics tal com es va intentar fer amb la seva persona.

RECOBRANT MEMÒRIA HISTÒRICA

Per Emilio López Pérez

Per començar aquesta tesi, ens hem de fiar de les paraules escrites pels més coneguts dels germans Colom (Cristòfol i Bartolomé) i de les escrites per un senyor molt poc de fiar que s'anomenà Bartolomé de las Casas. També per començar, tenim dos punts

---

⁷ id. id. *id.*, P. 384

⁸ id. id. *id.*, P. 418

⁹ id. id. *id.*, P. 356.

geogràfics que no són res més que dos noms; Fum, conceptualment representa una ciutat i l'altre, un lloc inclòs en l'anterior: Génova i Terra Rubra.

Cristòfol, en el seu testament, més conegut com a *Institució de Mayorazgo* diu:

"...mando al dicho don Diego mi hijo, o a la persona que

heradade el dicho Mayorazgo, que tenga e sostenga siempre en la ciudad de Génova una persona de nuestro linaje, que allí tenga cassa y mujer, e le ordene renta con la que pueda vivir honestamente, como persona llegada a nustro linaje, e para pie e raíz en la dicha ciudad como d'ella, porque podrá aver de la dicha ciudad ayuda e favor en las cosas de menester suyo, pues de aí salí y en ella nazi..."

En els paràgrafs finals, de la Institució del Mayorazgo, hem de parar atenció en el següent:

"Item: mundo al dicho don Diego, o a quien poseyere el dicho Mayorazgo, que procure y se trabaje siempre por la onra y bien y acrecentamiento de la ciudad de Génoa, y ponga todas sus fuerzas e bienes en defender y aumentar el bien e honra de la República d'ella, no yendo contra el servicio de la Iglesia de Dios e alto estado del Rey o de la Reina, Nuestros Señores, e de sus sucesores..."

El primer dels paràgrafs, no hi ha cap dubte, diu per primera i única vegada que va néixer a Gènova i que d'allà va sortir. En el segon, ens parla de República, cosa que sempre ha estat interpretada al peu de la lletra, però que no s'ha d'entendre República com a estat de Govern, sino en el sentit ciceronià de Res Pública, més encara si tenim en compte que tot seguit cita "*al Rey y a la Reina, Nuestros Señores*".

No es refereix a la República italiana de Gènova, sinó a una altra Gènova. Concordança de certesa. Són els hexàmetres que Bartolomé Colom insereix en el seu famós mapa-mundi, acabat a Londres el 13 de febrer de 1488, que lliura al rei Enric VII d'Anglaterra:

*Lanua cui patria est, nomen cui
Bartholomaeus
Columbus de Terra Rubra, opus edidit
istud
Londiniis annoDomini millesimo quarter
Centesimo octies décimo ataque insuper
anno
Octauo decimaque die cum tertia mensis
Februari. Laudes Domino cantentur abunde*

Ara ja són dos els punts geogràfics que hem de relacionar i tractar d'establir si el primer inclou el segon, a més de la simultaneïtat en el temps: Génova i Terra Rubra. Finalment, donar sentit a la frase de Bartolomé de las Casas quan es refereix a Colom: "... *ese genovés de Terra Rubra...*" amb la qual cosa reafirma l'anteriorment dit per Bartolomé Colom.

Las Casas no va arribar a entendre el contingut dels hexàmetres i malgrat que en la seva obra cita diverses vegades, al -*genovés de Terra Rubra*", ho fa sempre amb un sentit irònic, està convençut que se li amaga alguna cosa.

Ubicació de la Gènova hispànica. Com, on i perquè

Per situar-nos, per després poder treure les corresponents conclusions, anem a donar unes pinzellades d'història. Els fets històrics no es produeixen arbitràriament, ni per caprici, sempre hi ha un motiu.

Hem de remuntar-nos fins a l'època de Ramon Berenguer IV (1114-1162). Aleshores el territori de Catalunya es limitava pràcticament a una mica més d'allò que ara són les províncies de Girona i Barcelona; pel sud, la frontera amb l'Al-Andalus estava situada on actualment hi ha Salou. Era el que constituïa la Catalunya Vella, la que suportava un greu excés de població. Vist d'una altra manera, hi havia una manca de terreny on establir-se i conrear-lo. Es començà la tala d'arbres a les muntanyes i a realitzar els conreus en terrasses o bancals.

Al 1147, Ramon Berenguer IV pactà una aliança amb aquella república, no sense

haver observat, des d'una certa distància, com batallaven els genovesos i conquerien Almeria. Posteriorment, els genovesos l'ajudarien a conquerir Tortosa (presa l'any següent) a canvi de rebre la tercera part de tot el que havia estat conquerit.

Quant a Tarragona, els sarraïns havien abandonat el camp de Tarragona i es feien forts a la serra de Prades i a Siurana. Hi havia una necessitat urgent d'expandir el seu territori. Mentre els sarraïns continuessin sent enemics, el seu territori seria considerat de conquesta. Els Templers i la Casa de Barcelona coincidien en els seus interessos.

El Papa Eugeni III (1147) concedeix una Butlla de Croada, amb les indulgències pertinents, iguals a les atorgades per a Terra Santa. Era l'oportunitat que Ramon Berenguer IV estava esperant, podia matar tres ocells d'un tret: engrandir el territori, convertir o matar infidels i guanyar indulgències. Són raons molt poderoses per emprendre la conquesta.

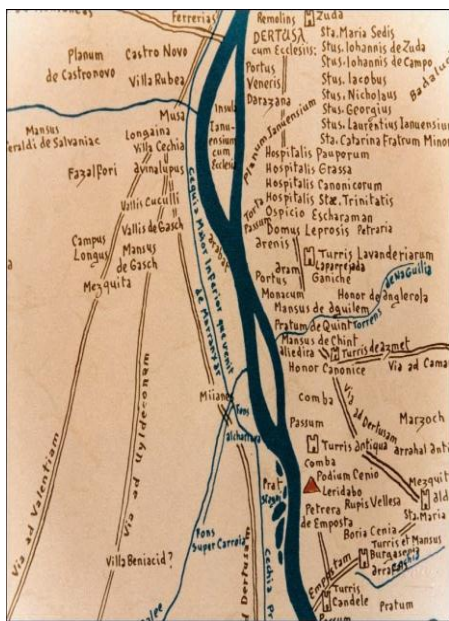
Després d'analitzar els efectius amb els quals podia comptar, el duc de Montcada, amb un centenar de vassalls; els Templers, dels quals se'n desconeix el nombre, i el comte Guillem de Montpeller, amb 50 a cavall i 200 a peu, no semblant-li suficients, va anar a buscar mercenaris genovesos que aquells dies conquistaven Almeria.

Un cop conquistada Almeria, s'endugué a Barcelona, més de 100 naus amb tot l'armament i els homes, on les va mantenir 9 mesos, fins que va arribar el moment de la conquesta de Tortosa, que comença el dia 28 de juny *in festivitate beatae Petri* i acaba el dia de sant Silvestre de 1148.

Seguint Caffaro, sabem que en l'expedició organitzada per Ramon Berenguer IV, no només hi havia genovesos, que com en situacions anteriors actuen de mercenaris del comte-rei, sinó que a més cita anglesos pisans i alemanys, dins del context general de tropes, generalment mercenàries, que d'una manera o d'una altra col·laboren en la conquesta.

Durant la conquesta van desertar un terç de les hosts, quedant-se els Templers i els genovesos. Les arque estaven buides. Què s'havia de fer? Estudiar el terreny. Sempre es podia pagar amb part de la terra conquerida, cosa que, d'altra banda, ja estava pactada.

Els genovesos s'havien proposat crear almenys un barri en cadascun dels pobles del Mediterrani; ja vindria el comerç, els mal anomenats banquers, que no eren res més que una colla de prestamistes i usurers

Mapa d'Antoni Novell. Representa la comarca de Tortosa de segle XII (Cedit pel seu autor)

la intenció dels quals no era altra que esprémer el poble pla. El riu Ebre, un cop passada l'Assut de Xerta, on divideix les seves aigües en dos canals que són el reg del delta de l'Ebre, discorre per una àmplia vall, en una semiplanura de 22 Km. d'ample, fins a la seva desembocadura, a 30 Km. de Tortosa, al Mediterrani.

El riu en el seu llarg transcurs va arrossegar durant segles llims, pedres i arenes, que va anar formant -a poc a poc- el que actualment és el Delta. Aquest arros-segament va anar configurant, alhora, els seus marges i fins i tot, en els llocs tranquils, formà illes, algunes d'una extensió considerable, que en el seu procés de creixement acabarien unint-

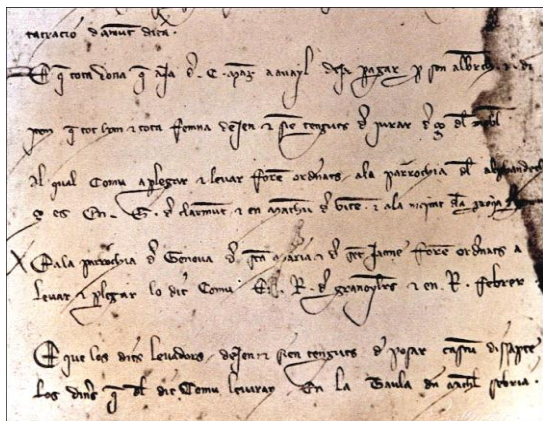
se a la seva ribera. És el cas que tenim a les mans.

Al segle XII, en front de la Tortosa actual, banyada per l'Ebre, existia una illa fluvial separada de la Tortosa d'avui per un braç de riu i d'un altre que la separava de la població de Roquetes. Encara ara, cegat artificialment el braç de la dreta de l'Ebre, es pot endevinar el començament i el final de la zona que corresponia en aquest braç del riu, cosa que permet perfilar el contorn de l'illa. Unes dues terceres parts de l'illa, que tenia 5 Km. de llargada per gairebé 2 d'amplada, fou donada per Ramon Berenguer IV en pagaments als soldats mercenaris genovesos, que l'havien ajudat en la reconquesta de Tortosa l'any 1148. Així resta reflectit a l'acta dipositada a l'arxiu catedralici de Gènova, amb data *Mense oivenbris anno Dominicaeincarnat. MCXLVIII*. El 7 de gener de 1150, es redacta una acta per la qual es lliura en possessió la tercera part restant de l'illa -situada a l'Ebre en front de Tortosa- a l'església de sant Llorenç, que ja posseïa les dues terceres parts per donació del comte Ramon Berenguer IV des del mes de novembre de 1148, amb la qual cosa el Comte dóna per tancat el deute que tenia amb els seus mercenaris genovesos. Autoritza l'acta: *Ego Guilielmus de Columba, per preceptum isborum scripsi*.

Aquesta illa ha estat sempre coneguda com l'illa de Gènova. Aquest ha estat un document inèdit fins al 1930, any en què fou fotografiat i publicat per Carreras Valls. En diversos documents medievals, quan es fa referència a aquesta illa enmig de l'Ebre, s'anomena *Algerida* i d'altres vegades *Algecira*, fet que no ens ha de semblar estrany perquè en àrab l'illa és *al-Yazira*, el mateix nom que va donar origen al de la ciutat de *Algeciras*. Només s'ha trobat un únic document sobre la conquesta de Tortosa i curiosament escrit en milanès: *Caffaro di Cachifollen*, nascut cap al 1080 i mort als 80 anys, al 1160; va escriure, entre altres obres *Anales Ianuenses*, dels quals agafo la part editada per A. Ubieta *De Capitaneae Almeria et Tortousa*.

En principi, aquesta illa va ser el terreny reconegut per Ramon Berenguer per

lliurar-lo als genovesos, però no es van conformar, exigien una zona de sortida a terra ferma, instal·lant-se on sempre ha estat el barri jueu de Remolins. Els genovesos van ocupar l'illa, part del barri de Remolins i els extramurs de la ciutat, on avui hi ha Jesús. A l'altre extrem de la ciutat, es van barrejar amb els templers, a les terres cedides al Temple. El papa Adrià IV (1154-1159) en la Butlla firmada a Benevento, anomena l'illa de l'Ebre davant de Tortosa *Insula Sancti Laurentii Janiensium*, descrivint a continuació com s'havia constituït una parròquia en forma de feligresos, tornant no només els dècims, sinó a més *omnia parochialia jura*, els torna d'acord amb els genovesos al Bisbe i al capítol de Tortosa per a la seva administració.¹⁰

Llibre del Censal. Segle XIII

L'illa de Gènova va romandre com a colònia genovesa en la *Hispania* d'aleshores, sent propietària i administradora la catedral de Sant Llorenç de Gènova, durant 146 anys. Va ser el 19 d'abril de 1289 quan la catedral de Sant Llorenç ven al bisbe de Tortosa, Arnald de Jardí, l'illa fluvial -coneguda com a illa de Gènova- per la quantitat de 625 lliures genoveses. Quantitat que va passar a engrandir els béns de la catedral de Tortosa.

CONCLUSIÓ

Es demostra que a l'Alta Edat Mitjana van existir dues Gènova, o dit d'una altra manera, la Gènova de l'altra banda del Mediterrani va tenir una possessió durant més de 140 anys en aquesta banda del Mare

Nostrum. Vist com es vulgui, van ser dues Gènova i una d'elles va estar ubicada a la Península Ibérica. Aquest fet no es veu en la historiografia fins l'any 1961, quan E. Bayerri ho publica i ho posa de manifest.¹¹

La Gènova Hispànica va ser totalment oblidada, només recordada pels habitants de Tortosa. Al segle XIX se cega artificialment el braç dret del riu i allò que va ser l'illa de Gènova, avui forma el barri de Ferreries.

LOCALITZACIÓ DE TERRA RUBRA

En la documentació (detallada en els annexos) revisada des de 1153 fins avui es multipliquen les denominacions en llatí, romanç, castellà i català en les quals el nexa comú és l'adjectiu del color que expressen: *Rúbea*, *Roja* i *Roig*. No obstant això, la denominació de la zona apareix com a: *Villa*, *Vilea Illa*, *Uilla* i per últim *el Terrè Roig*. El document més antic, que per la seva descripció ha pres un major grau de confiança, és una escriptura de compra amb data 9 d'octubre de 1170, feta per Gilbert, d'un tros de terra a Villa-Roja, per sota del terme d'Aldover, prop del barri de Roquetes; exactament, al lloc on avui hi ha l'Entitat Municipal Descentralitzada de Jesús (EMD), coneguda com a barri de Jesús, amb la torre d'en Corder, que resulta ser la famosa Torre Rubra descrita a l'Edat Mitjana. Encara que actualment Roquetes és un municipi independent (gràcies a Isabel II ho és dels de fa 153 anys), fins aleshores havia estat considerat un raval de Tortosa.

Comparant l'escriptura ressenyada, amb una altra trobada amb data 26 de desembre de 1722, en què es realitza la compravenda d'un terreny plantat de moreres i garrofes a la partida de Villa-roja "*de esta ciudad*" (es refereix a Tortosa). Les moreres es plantaven prop del riu, mai cap a la muntanya. Mitjançant la descripció dels límits d'aquesta finca, ens ha permès localitzar-la amb total exactitud, al barri de Jesús, darrere del convent de les novícies que les Mares Teresianes tenen en

¹⁰ Adrià IV, fou l'únic anglès nomenat Papa.

¹¹ Enrique Bayerri: Colom tal cual fue. Historia de Tortosa. Volum V (1959)

aquest lloc i del camp de futbol del Jesús. Continuem buscant i trobem: "*Escritura emitida el 04-03-2003*". Prenem la següent descripció de la finca:

RUSTICA: —Heredad plantada de algarrobos, atravesada por el ferrocarril de Valdezafan, situada en el término de Tortosa, Partida de San Bernabe, Terré Roig

ELS COLOM AL SERVEI DE FRANÇA

Per Llorenç Margarit i Torras

El nostre bon amic i corresponsal de la regió parisina, el Sr. Thomas Colomb, ens ha tramés recentment les fotocòpies d'una obra que feia molt de temps que buscavem infructuosament. Es tracta d'un article del Vescomte Oscar de Poli, que va ser publicat l'any 1893 a l'"Annuaire du Conseil Heraldique de France"(Sixième Année - 1893), que du per títol: "Les Colomb au service de la France", i que el Sr. Thomas Colomb el va localitzar a la Biblioteca Genealògica de França a Paris.

En primer lloc, cal destacar que l'autor d'aquest article es va fixar l'objectiu de parlar de persones d'origen italià, sobretot genoveses i de cognom familiar Colombo, que es van afinciar a França per diversos motius i que van veure transformat el seu cognom en les formes afrancesades Colomb, Coullon, Coulon, etc. abans del naixement de Cristòfor Colom. De tota manera, inicia el seu treball tot parlant del llinatge dels Colombo, senyors de Cuccaro, i de Lluc-Antoni Colombo que l'any 1574 per tal d'entrar a ser membre de l'orde de Sant Maurici es va declarar com a "nascut a Cuccaro, però provenint la seva noblesa dels comtes de Nemour de la Borgonya". Oscar de Poli ens fa avinent que el text sembla equivocacat en aquest punt ja que hauria de dir " del comtat de Semur". D'aquesta manera l'autor comença parlant primer de diverses famílies franceses a partir del segle XIII que tenen per llinatge Colomb , destacant que a la

Borgonya hi han famílies Colomb molt antigues que porten exactament el mateix escut que els Colombo de Cuccaro i que per tant podria ser veritat que els Colombo de Cuccaro tinguessin un origen borgonyó. Destaquem aquest possible vincle amb la Borgonya, ja que diferents autors contemporanis nordamericans (Peter Dickson i Manuel de Rosa, sobretot) estan investigant aquest possible lligam dels Colom amb la Borgonya , ja que l'escut escollit per Cristòfol Colom com a propi del seu llinatge, abans de ser augmentat per concessió reial amb altres camps, sembla ben bé una simplificació de l'escut dels ducs de Borgonya.

Més tard l'autor ens parla de dos personatges denominats Gilles Coulon. Un primer Gilles Coulon que fou ennoblit pel rei francès Joan II per carta de noblesa de 21 d'agost del 1354. Aquest Gilles Coulon era notari de la reina Joana i la havia servit des de l'any 1325, quan aquesta princesa, filla del rei Lluís de França , comte d'Évreux, va esdevenir la muller del rei Carles IV. L'altre Gilles Coullon és un conestable d'una companyia de 20 ballesters que el dia 12 de desembre de l'any 1379 es declara natural de la terra de Genova. L'autor afirma que el seu nom original era Egidio Colombo i era del partit "güelf". La presència de soldats genovesos, sobretot ballesters, als exèrcits de la noblesa i de la reialesa francesa fou degut a la necessitat d'exiliar-se dels membres destacats del partit "Güelf" després d'una derrota en la lluita pel poder de la senyoria de Genova en mans dels "Gibelins".

Un cop demostrada aquesta presència de Colombos genovesos en territori francès, alguns dels quals van acabar essent ennoblits, de Poli ens presenta una gran varietat de famílies Colomb franceses descendents d'aquests genovesos afincats a França fins a dates modernes del segle XVIII. En cap cas, però, l'autor fa l'hipòtesi de ser Cristòfol Colom descendent d'alguna d'aquestes famílies ni de reivindicar un origen francès de Colom.

Aquest treball porta un apèndix amb una llarga llista de documents transcrits que donen suport documental al text principal i

d'entre ells volem destacar-ne un que ens va sorprendre molt. Es tracta del document XXIII que porta el següent títol traduït del francès: "Foggia, 9 de desembre del 1474. Ferdinand, rei de Nàpols, es plany a Lluís XI, rei de França, del fet que Colomb, cap d'una flota francesa, hagi capturat en el port de Vivero, a Espanya, dues de les seves naus triemes i se les hagi endut a Normandia".

A continuació surt publicat el text integral en llatí dient el seu encapçalament:

"Literae a Ferdinando, Rege Siciliae, ad Ludovicum XI, Galliae Regem, per faecialem misse, quibus queritur quod **Christophorus Columbus** triemes suas depraedatus sit, postulatque sibi ablata restitui."

En primer lloc observem una contradicció entre la capçalera en llatí i en la seva traducció al francès, ja que en la transcripció llatina el rei que escriu la carta es el rei de Sicília, el príncep de Catalunya-Aragó, Ferran el Catòlic i no el seu cosí germà Ferrante, rei de Nàpols. Al peu del document hi ha la seva referència que és la següent: **Leibnitz, Codex juris gentium diplomaticus, Hannover, 1693, prodromus, p. 23-24**. Es tracta per tant d'un document que féu conèixer Leibnitz i que ja surt citat al llibre del nostre consoci Pere Català i Roca, "Un corsari anomenat Colom" (pag. 37). Però hem de destacar una segona irregularitat interessant, ja que aquesta carta sempre s'havia considerat relacionada amb "l'arxipirata" Guillem de Cazenove Coulon i que va ser seguida de varies altres cartes de protesta en les que sempre es parla en termes genèrics de "Colomb o Colón, el vostre almirall o capità". Per això destaquem el fet que en la versió inclosa en aquest llibre del Vescomte de Poli sobre els Coloms al servei de França en l'encapçalament llatí cita textualment a **Christophorus Columbus**, com a autor de l'acte piràtic. Es tracta d'un error de l'autor d'aquest llibre, similar a la confusió dels dos reis que hem citat anteriorment? Caldria comprovar què posa el text original. Convidem a aquells consocis del Centre d'Estudis Colombins que tinguin un facsímil d'aquesta carta que ens aclareixin exactament si aquesta cita de Cristòfor Colom és correcta o es tracta d'un error de l'autor d'aquest llibre. En qualsevol cas, Colom pot haver participat en aquest acte

piràtic amb el seu parent Guillaume de Cazenove Coulon, encara que no surti citat en aquesta lletra de protesta reial. De totes maneres volem insistir en fer la comprovació exacte del text llatí original, ja que aquesta carta seria el primer i més antic document oficial en la que apareixeria citat Cristòfol Colom, doncs està datat, com hem vist, a finals de l'any 1474. Volem remarcar la importància que tindria aquesta cita, ja que en primer lloc ens relacionaria directament a Cristòfol Colom amb Guillem de Cazenove Colom i la seva base nautica d'Honfleur. Però una segona conseqüència seria, al meu entendre, l'ensulsiada de la teoria de Lluís Ulloa de ser el nom original de Colom el de Joan Bapista i no el de Cristòfor, ja que Ulloa proposa que va canviar el seu nom de pila després de la batalla del Cap de Sant Vicenç i la seva arribada a Portugal.

L'article del Vescomte Oscar de Poli acaba amb una relació dels armoriais de totes les famílies conegudes a Europa que el seu nom familiar ha derivat del mot llatí "Columbus". L'autor ja ens adverteix de que alguns d'ells són sospitosos de haver-se apropiat, total o parcialment, de les armes de Cristòfol Colom, després o molt després de la mort del descobridor. Tot i així, creiem que cal destacar que hi surt relacionat l'escut dels Colombo de Piacenza amb aquesta descripció: "D'or à la bande d'azur, au chef de sinople, aliàs de gueules". L'autor no hi fa cap referència especial, però nosaltres per força hem de fer notar que aquest és l'escut que Colom va afegir a la punta inferior del seu escut ampliat (com a "armas que solíades tener", com diuen el Reis Catòlics) en la seva versió alternativa de "chef de geules". Vet aquí, doncs, un altre punt de recerca i comprovació pels nostres amics i consocis heraldistes.

AUTORESPOSTA

Després de poc més de tres setmanes d'haver escrit les ratlles de dalt i gràcies a la diligència de la Sra. Eulàlia Vilert del servei de préstec interbibliotecari de la Biblioteca de Catalunya, disposem a les nostres mans d'una còpia de la carta suara esmentada provinent de l'únic exemplar existent en tot el territori hispànic del **Codex Iuris**

Gentium Diplomaticus preservat a la biblioteca de la Universitat Carlos III .

A les pàgines 23 i 24 del Prodomus de l'esmentat Codex hi ha publicada la carta de protesta del rei Ferran, rei de Sicília al rei de França Lluís XI amb data 8 de desembre de l'any 1474. El títol d'aquest text, numerat com a document numero XVII resa així:

*"Literae a Ferdinando Rege Siciliae ad Ludovicum XI, Galliae Regem per facialem missae, quibus queritur, quod **Christophorus Columbus** triremes suas depraedatus sit, postulatque sibi ablata restituit. Datum in Terrae Fogiae, die 8. Decembr. 1474"*

Queda demostrat, doncs, que el títol és exactament el citat per Oscar de Poli en la seva versió llatina i que parla clarament de Cristòfol Colom. Però no passa el mateix en el text de la esmentada carta en que les expressions utilitzades són:

".cum redirent, a **Columbo**, qui quibusdam navibus praest. Majestatis vestrae subdito,..."

"... quantem ab ipso **Columbo** perpessus fuisse intelleximus."

"...., ut quae **Columbus** in nostras triremes praeter jus fasque egit,...."

", existabimus **Columbum** ipsum id ausum esse praeter Majestatis vestrae mentem, ."

Com heu pogut comprovar en el text de la carta es parla d'un "Columbus, subdit de la vostre Majestat", però sense citar mai el nom de l'autor d'aquest atac piratic. És més, a continuació d'aquesta carta de protesta hi ha la resposta que li va trametre el rei de França al rei Ferran, i que correspon el document numero XVIII del citat Prodomus i que porta el títol següent:

*"Responsio Ludovici XI, quibus promittit restitutionem, excusat tamen **Columbum**, quod jus sit in Oceano capere naves ab hostilibus terris venientes, & saltem bona hostum inde auferre."*

Ja en el títol es comprova que al parlar de l'autor del fet només es parla de "Columbum" sense cap nom concret, i això es repeteix en

el text de la carta del rei francès en els següents casos:

"vestrarum triremium per **Columbum** subditum nostrum apud Vivarium Hispania ...."

" Quando autem cum ipso **Columbo** & alii inquiri...."

" Allegabant insuper **Columbus** & alii prorationes sua,...."

" His de causi impulsu **Columbus** & caeteri praetendunt & ...."

Després de llegir els textos de les dues missives, no podem veure la raó per la qual en el títol de la carta del rei Ferran s'atribueixi el fet a **Cristòfol** Colom. D'entrada hem d'exonerar al Vescomte Oscar de Poli d'haver inventat aquesta atribució, ja que qui ara ens sembla el responsable d'aquest fet recau en l'autor del Codex, Leibnitz. Però també pot ser que Leibnitz hagi consultat aquesta carta en l'Arxiu Històric Nacional , per no dir reial, de França en el segle XVIII, i que hagi copiat el títol de l'index de l'arxiu o bé d'una anotació feta al revers del document per l'arxiver corresponent, i que en aquesta anotació definitòria del contingut ja hi hagués el nom Cristòfol afegit. En aquest cas feriem recaure l'autoria del que considerem un error a l'arxiver de torn. I si no fós un error?

Ara ens caldria anar a l'Arxiu Històric Nacional de França i comprovar, mitjançant un estudi cal·ligràfic i paleogràfic, si el títol de la carta és contemporani al document o és posterior en un o dos segles. En el primer cas, hi haurien raons de pes per defensar que el personatge de que parla la carta és Cristòfol Colom. En el segon cas haurem de suposar que l'arxiver que va catalogar la carta, un o dos segles més tard, va caure en l'error d'atribuir aquest fet a Cristòfol Colom degut a la fama del descobridor del Nou Món i al desconeixement, potser, de l'existència de l'arxipirata Guillem de Cazenove Coullon.

Vet aquí un petit nou misteri, que algú pot esbrinar en algun viatge a Paris.

Bibliografia

O MISTÉRIO COLOMBO REVELADO

Títol Original : “Unmasking Columbus”

Autors: Manuel da Silva Rosa i Eric James Steele Ed.Esqulo (Lisboa – Octubre 2006)

Volem començar la crítica d'aquest nou llibre sobre Colom fent l'advertiment de que tant en llengua portuguesa, com en els Estats Units, el primer cognom que apareix darrera el nom és el cognom matern i el segon cognom és el cognom patern. En els Estats Units el cognom matern s'omté abreviat en la seva inicial com en el cas de John F. Kennedy. Hem fet aquest advertiment per tal de que no es confongui el llibre del que parlarem ara amb el llibre “Cristovao Colon era Português” de Manuel Luciano da Silva i Silvia Jorge Da Silva, que també ha aparegut recentment (Editorial Quidnovi, Matosinhos ; Juny 2006). Aquesta confusió de l'ordre dels cognoms matern i patern ha fet que molta gent pensi que Filipa Moniz de Perestrello era filla d'un pare Moniz i d'una mare Perestrello, raonament que no s'ajusta a la veritat dels fets.

En la bibliografia portuguesa ja hi tenim un bon grapat d'autors que defensen un origen portuguès de Cristòfor Colom com són els següents: Mascarenhas Barreto, Armando Cortesao, Patrocínio Ribeiro, Pestana Júnior, Santos Ferreira, Ferreira da Serpa, Arthur d'Ávila i Alexandre Gaspar de Naia. Podem completar aquesta llista amb l'autor de la novel·la “O Codex 632” , el Sr. José Rodriguez dos Santos. Per tant, la primera qüestió que ens hem de fer és de si aquest nou llibre de Manuel Rosa i Eric Steele aporta alguna novetat respecte als anteriors o no. Si som molt estrictes haurem de reconèixer que el llibre ni aporta grans novetats ni desvela el misteri de Colom, ja que es tracta d'una mena de compendi de tots els millors fonaments dels altres autors. Cal reconèixer, però, que els autors destaquen diversos fets relacionats amb la vida de Cristòfor Colom que tenen un interès especial i que no han estat analitzats amb prou profunditat des de la perspectiva catalana, ja no dic espanyola o genovesa.

Malgrat no aportar cap prova documental important en defensa de la seva teoria, molt genèrica, de ser Colom portuguès, els autors es permeten desqualificar la teoria catalana de forma molt frívola al dir (Pàg. 378/379) : “Molts treuen conclusions precipitades com per exemple: fem-lo català perquè el nom que va escollir és semblant al de un Colom de Barcelona, o..... fem que sigui d'Eivissa perquè alguns noms del Nou Món són per coincidència els mateixos que apareixen a Eivissa, etc.” I es queden tan descansats! De Lluís Ulloa només citen a la bibliografia el llibre que es va publicar en castellà.

La seva virulència anticatalana es renova al final (pag.583) quan diuen textualment: “Ara que hem aconseguit desemascarar (?) per complet al Colombo italià com a impostor de Cristóbal Colón, estem aptes per a revelar al lector un Cristóbal Colón que no era italià, **ni català, ni mallorquí, ni plebeu, però sí portuguès.**” Als colombistes catalans se'ns ha obert un nou front en aquesta absurda guerra: el front occidental, que completa l'entrepà : italià – català – portuguès!

Tampoc podem evitar el nostre rebuig davant la contínua utilització del terme “España”, per referir-se al regne de Castella al segle XV, o bé al considerar a Catalunya una “regiao” en aquell temps.

El llibre entra en el camp de l'esoterisme i de les sectes secretes amb massa facilitat, sobretot quan diu recollir unes declaracions del conegut autor Ricardo Beltrán i Rózpide en les que manifestava que al estudiar els arxius de Joao de Nova (Xoao de Nóvoa) va trobar, abans del 1910, proves abundants de que Cristòfor Colom fou portuguès. A aquestes declaracions que va fer al Sr. Afonso de Dornelas, que era en aquells moments secretari general de la Acadèmia Portuguesa d'Història, hi va afegir, que si publicués el contingut d'aquesta transcendental descoberta del secret sobre la veritable família de Colom podria corre el risc de ser assassinat! (Pàg. 380).

El llibre defensa la teoria de ser Colom un fill bastard de sang reial, de nom Salvador Fernández Zarco, membre d'una de les ordres militars més importants de l'època, com l'Orde de Santiago o l'Orde do Cristo, i que va actuar com un agent secret del rei

Dom Joao II a Castella per tal de desviar l'atenció dels reis castellans de la ruta de l'Índia cap a unes terres occidentals poc interessants, ja descobertes i conegudes pels portuguesos. Com veieu el plantejament general no és gens nou, però els autors són més flexibles que els precedents, ja que ens deixen escollir entre diversos personatges importants que podrien ser el pare de Colom: l'infant Henrique, el navegant; el propi rei Alfons V, el príncep Fernando, etc. Això ens sorprèn, ja que en comptes de revelar el misteri, encara emboliquen més la troca. Els autors consideren que el que és important és demostrar que Colom era portuguès i només portuguès i pensen que la definició del vertader pare de Colom passa a un segon terme.

El llibre té 638 pàgines distribuïdes en vint capítols, més apèndixs i bibliografia molt completa. Hem de ser francs i considerem que és molt repetitiu i que s'hagués pogut dir el mateix amb la meitat de la seva extensió. Malgrat això, qui no hagi llegit altres llibres sobre la teoria d'un origen portuguès de Colom, li poden ser d'interès capítols sencers que no parlen de Colom però que exposen les circumstàncies històriques de l'era dels descobriments a Portugal i de les relacions tempestuoses entre Portugal i Castella al llarg de tot el segle XV.

Passem a continuació a destacar aquells punts més importants d'aquest llibre:

“CRISTÓBAL COLÓN” ERA UN NOM COMPLETAMENT INVENTAT: COLOM ESPIA

Els autors, abans d'arribar a insinuar l'autèntic nom del descobridor d'Amèrica, parteixen de la base de que la seva funció com a espia de Portugal a Castella va implicar un canvi de nom al estil de les millors novel·les d'agents secrets. No es conformen amb l'expressió d'Hernando Colón de que “mudó su nombre y limó su apellido”, no, ells afirmen que el canvi va ser radical i, que, per això, no podrem trobar mai cap document sobre Cristòfor Colom a Portugal, ja que mai va existir cap persona amb aquest nom.

Els autors rebutgen de manera molt agressiva la possibilitat de ser Colom l'autèntic llinatge

del descobridor i es fan un bon embull amb la forma en que apareix escrit el nom de l'almirall en la publicació de les primeres cartes a Lluís de Santàngel i a Gabriel Sánchez, fins arribar a carregar-li el mort al Rvd. Lluís de Corbera, bisbe de Montepeloso, de la transformació de Colom en Colombo, simplement perquè el bisbe va utilitzar la forma “Columbo” en el seu epigrama en llatí.

COLOM MEMBRE D'UN ORDE MILITAR

Segons els autors, Colom mai s'hagués pogut casar amb Filipa Moniz de Perestrello, comendatària de l'orde de Santiago i resident al vell convent de Todos Os Santos de Lisboa, sense l'autorització del gran mestre d'aquest orde, qui era en aquest moment el propi rei Joan II. Per altre banda, l'aspirant a marit de la Filipa havia de ser forçosament noble i molt segurament membre també de l'Orde de Santiago, ja fos de la branca portuguesa, ja fos d'una branca d'altres regnes. Els autors també destaquen el fet de que Colom fou hostatjat a la casa del Prior do Crato l'any 1493 durant la seva estada a Lisboa al tornar de fer el descobriment. Aquest personatge era, doncs, el prior de l'Orde de Rodes, que és la mateixa Orde de l'Hospital de Jerusalem i posteriorment coneguda com a Sobirana Orde de Malta. Als autors tampoc els molestaria que Colom fos d'aquesta altre orde, per ja no dir que el que més els hi plauria seria el fet de que fos membre de l'Orden do Cristo portuguesa, seguidora de l'Orde del Temple al seu criteri. Certament que ens caldrà aprofundir en el estudi d'aquelles ordes militars que tingueren rellevància a Catalunya com fou l'Orde de l'Hospital de Jerusalem o l'Orde de Sant Jaume de l'Espasa.

LES GUERRES ENTRE PORTUGAL I CASTELLA; LES TRAICIONS INTERNES.

Al nostre entendre, lo millor d'aquest llibre és l'explicació ben detallada de la delicada situació política que va existir a tot el llarg de la segona meitat del segle XV entre Portugal i Castella. Tant les traïcions internes de Portugal com la guerra

declarada entre el dos regnes, varen provocar unes deslocalitzacions de molts alts personatges que passaren de servir una cort a servir la cort contrària. Tenint en compte aquesta situació i el fet de que la reina Isabel era mig portuguesa per part de mare, els autors ens fan entenedora una situació política excepcional que, sens dubte, va tenir una gran repercussió en la trajectòria vital de Colom. Els autors postulen que Colom fou un espia infiltrat a Castella, tot aprofitant aquesta fuga en massa de nobles portuguesos fugint de la ira del rei portuguès. Nosaltres considerem que en podria ser una de les víctimes d'aquestes conspiracions dels Bragançes per destronar al Rei Joan II.

Com a conseqüència de la guerra de successió a Castella, França es va posar al costat de Portugal i aquesta fou la raó de l'aparició de Guillem de Casanova Coulhon en els afers portuguesos. Els autors també ens assabenten de que el comte de Pallars, com a agent secret del rei portuguès, va assassinar al traïdor Fernao da Silveira a Avignon el 8 de desembre del 1489. El que no es pregunten els autors és : com és que el comte de Pallars anava a favor del rei de Portugal? Què havia passat vint anys abans a Catalunya que justificués aquesta actuació?

ELS "LOGOS" DEL BANC DE SANT JORDI (Pàg. 165).

En el suposat testament de Colom de l'any 1498 el descobridor exhorta als seus descendents a comprar unes obligacions denominades "Logos" del Banco di San Giorgio de Gènova tot dient que : "agora rentan seis por ciento". Amb aquesta referència ja es pot determinar amb exactitud la data de la falsificació d'aquest document, que ha de ser posterior a l'any 1573, un any després de la mort de Don Luis Colón, ja que aquest va ser l'únic any en la història del Banc de San Giorgio que els Logos rentaven un 6%. L'any 1498 aquest deute públic rentava el 2,8 %! Els autors treuen aquesta data d'una font ben imparcial com és el llibre denominat "**Memorie sopra d'antico debito publico mutui, Compere e Banca di S. Giorgio in Genova**" de Carlo Cuneo, publicat l'any 1842.

EL BANC DE SANT JORDI TANCAT A ACCEPTAR NOUS CLIENTS ENTRE 1445 I 1522

Si la dada suara esmentada no fos prou demolidora, els autors del llibre ens assabenten (Pàg. 161) que el banc genovès no va permetre l'entrada de noves inversions entre els anys 1445 i 1522. Si això és cert, com hem d'interpretar les cartes de Cristòfor Colom al Banc de San Giorgio de Gènova? Explicaria aquest fet la tardança en respondre de les autoritats del banc a Colom?

ELS FILLS DE COLOM PATGES DEL PRÍncep JOAN I DE LA REINA ISABEL

Després de la mort del príncep Joan els fills de Colom foren posats al servei de la reina Isabel de Castella a partir del 2 de Novembre del 1497 (Pàg.160). Per tant Colom forçosament es va assabentar d'aquest canvi i no es pot admetre que en la data de redacció del suposat testament de 1498, el dia 22 de Febrer, Colom no tingués coneixement de la mort del Príncep Joan.

Un altre aspecte que remarquen els autors és el fet de que els fills de Colom foren nomenats patges del príncep Joan, abans de Colom partir pel primer viatge, fet que demostra que els reis ja els consideraven de l'estament noble (Pàg. 380). Diego Colón fou nomenat patge el dia 8 de Maig del 1492.

EL MÓN DELS ESPIES

Els autors remarquen la gran xarxa d'espies que Portugal tenia desplegada per tot el món i no només consideren part integrant d'aquesta xarxa a Cristòfor Colom i al Comte de Pallars, com hem vist abans, sinó que molts dels col·laboradors de Colom, també ho eren. Segons els autors Amerigo Vespucci es trobava a la cort de Lluís XI a Paris l'any 1480 com a secretari del seu oncle, l'ambaixador florentí Guidoantonio Vespuccio. Cal recordar que la filla del rei fou Ana de Beaujeu, casada amb Pere de Borbó, qui va hostatjar a Bartomeu Colom durant força temps. Els autors el suposen un agent secret al servei de Portugal. També

consideren un espia a Diego Méndez de Segura, que era un fill adoptiu de Caterina de Noronha, neboda de Colom i que va ser secretari vitalici de Cristòfor Colom i del seu fill Diego Colón. En la seva febre per incorporar espies a la xarxa portuguesa afirmen que Fra Bernat Boïl també estigué al servei de Portugal i que fou un dels primers vicaris que foren enviats a la Índia autèntica on fou denominat com a "Fr. Bernal Bnyl". Considerem que s'equivoquen d'home, ja que segurament Fra Bernat Boïl ja era mort en aquelles dades, però no hem de descartar que es podés tractar del segon Fra Bernat Boïl conegut, el que va acompanyar la segona expedició de Joan Cabot, i que per les expressions de l'ambaixador de Ferran el Catòlic a Londres, també podria ser un bon espia.

LA LLENGUA MATERNA DE COLOM

Malgrat que ja era d'esperar, el fervor patriòtic dels autors els porta a afirmar que "les paraules no castellanes usades per Colom derivaven del Portuguès i no de l'italià, ni tampoc del gallec, ni del català, com darrerament hi ha alguna gent que ho vol demostrar." No cal dir que els autors citen el treball de Menéndez Pidal molt favorable a les seves tesis.

COLOM FILL DEL REI DE POLÒNIA LADISLAU III

Els autors recullen totes les teories sobre els orígens de Colom relacionades amb Portugal. Així, recuperen la llegenda de que un tal Henrique Alemao, que va viure a l'illa de Madeira a partir de l'any 1450, podria haver estat el rei Ladislau III que va ser derrotat a la batalla de Varna (Bulgària) l'any 1444, essent rei de Polònia i de Bulgària, tot enfrontant-se amb l'exèrcit turc. Després de la derrota, va aconseguir escapar en vida fins arribar al monestir de Santa Caterina del Sinai, on va ser nomenat cavaller de Santa Caterina amb la condició de prendre una nova identitat. Tot seguit va establir-se a la fi del món conegut, l'illa de Madeira, governada per Joao Gonçalves Zarco, qui li regalà unes propietats agrícoles de l'illa. Els autors especulen de que el jove rei camuflat, però fogós, hauria pogut tenir alguns afers sentimentals amb una, o varies, de les filles

del governador de l'illa i que fruit d'aquestes relacions nasqueren els tres germans Colom. Si els germans Colom tenien els ulls blaus i el pel roig, és ben clar que provenien de la raça germànica! Tot i la inversemblança d'aquesta llegenda, els autors no la donen per impossible i no descarten fer alguna prova d'ADN amb els darrers hereus dels reis de Polònia.

COLOM DESCENDENT DE LA CASA REIAL DE JERUSALEM

Segons els autors Hernando Colón al parlar del seu pare diu: "essent la seva sang de la casa reial de Jerusalem, va considerar millor que la seva família i nacionalitat fossin menys conegudes". En aquest cas els autors no apunten cap a la Casa de David, ni el fan descendent de Jesús i de la Magdalena com ara està de moda, si no que apunten cap a la Casa de Lussignan, la Casa dels Reis de Xipre.

ELS TESTS D'ADN

Si bé en el cas dels descendents dels reis de Polònia els autors no han obtingut una resposta favorable dels seus hereus, sembla que en el cas dels descendents dels reis de Portugal, si que poden comptar amb la seva conformitat per fer els test d'ADN del cromosoma Y. Per tot això, els autors afirmen (Pàg. 45) que estan fent test d'ADN en col·laboració amb la Facultat de Medicina de la Universitat de Granada, per tal de demostrar que Colom era descendent de la casa reial portuguesa. Com es pot veure, no hem estat els únics en tenir aquesta idea comprovatòria i esperem amb candeleteres els resultats d'aquestes anàlisis, com, també, el de les mostres recollides per nosaltres.

LA COMTESSA DE BENANICO

Els autors estan bojós per localitzar a una tal comtessa de Benanico, que Don Diego Colón, en el seu testament, la anomena tia seva. Fins i tot han creat una web especial a internet des de la que sol·liciten la col·laboració de tots aquells estudiosos que els puguin ajudar. Personalment, considero de que es tracta d'una falta de transcripció de l'esmentat testament i que, en realitat,

de qui parlava Don Diego Colón era de la seva tia Catarina de Noronha, Comtessa de Penamacor, prou ben coneguda. Una “m” transcrita com a una síl·laba “ni” i una abreviació de la lletra final “r” poden haver causat l’error. Qui tingui una reproducció clara d’aquesta paraula, que la porti al Centre d’Estudis Colombins pel seu estudi.

COLOM NASCUT PER 1455 / 1456 A NÀPOLS

Després de més de 600 pàgines molt repetitives en les que els autors ens volen convèncer del dret i del revés que Colom era portuguès sense cap document probatori fefaent, fill d’algun noble portuguès, potser d’un rei o infant reial, o d’un camuflat rei de Polònia en el exili, però, això sí, portuguès de soca-rel , va i es despengen, fent quatre números mal fets, de que aquest Colom portuguès va néixer pels voltants dels anys 1455 o 1456! La nostre decepció ja no va tenir límits i ens vàrem preguntar per que no havíem començat la lectura per la “Conclusao” (Pàg. 619), com fem algunes vegades. Acceptar, com fan els autors, que Colom ja era un capità de vaixell, com a corsari de René d’Anjou l’any 1472 (1473 segons ells) i, alhora proclamar que va néixer l’any 1455 i que començà a navegar als 14 anys, això ens serveix a nosaltres per desqualificar d’entrada qualsevol hipòtesi o teoria. Hem d’acceptar que Colom ja era un capità de vaixell a l’edat de 17 o 18 anys, després d’haver navegat només 3 o 4 anys?

Per a reblar el clau , el naixement del seu Salvador Fernández Zarco hauria tingut lloc a Nàpols, durant el regnat d’Alfons el Magnànim, fet que justificaria l’expressió genèrica de “italiano” per Ruy de Pina que atribueix a Colom. A nosaltres no ens molestaria gens un naixement a Nàpols, com ja ho vàrem expressar al Sr. Ruggero Marino que també feia néixer el seu Colom a Nàpols com a net d’Aarone Cybo i fill del futur papa Inocenci VIII, però cal demostrar-ho de manera fefaent.

IN TE SPERAVI

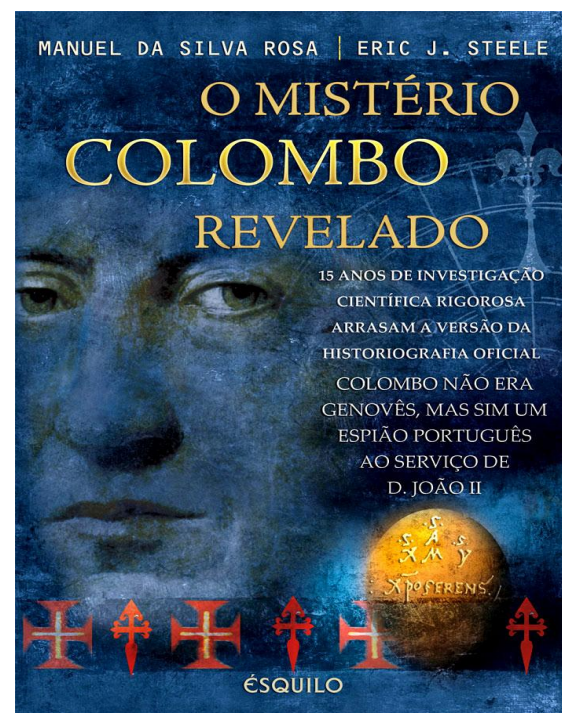
Els autors que lloen el programa del Discovery Channel sobre Colom, ja que desmunta l’origen genovès del descobridor ,

sense referir-se per a res a la teoria catalana que defensa aquest documental, s’han cregut que en la tomba sevillana de Colom hi ha com a epitafi aquell salm tan bonic amb el que vàrem tancar el documental, que diu “In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum”. Doncs no, senyors autors, va ser el Sr. Gérard Garrigue qui va tenir la feliç idea de relacionar aquest salm de David amb la divisa que apareix en un escut de Sant Jordi del llibre dels privilegis de Colom. Per tant, ja ho saben, quan vulguin afusellar, cal fer-ho bé i informar-se abans.

RECOMANACIÓ FINAL

Un cop vist el que “revela” aquest llibre del misteri de Colom, és tant com dir que res de res.

Malgrat tot, recomanem la lectura d’aquest llibre a tots aquells consocis que no hagin llegit cap llibre sobre les diverses teories portugueses de Colom, ja que n’és un compendi de totes elles, tot evitant caure en les divagacions caba·listiques d’altres autors tipus Mascarenhas Barreto. Recomanem, només, els capítols que parlen de la situació política a Portugal i Castella durant tot el segle XV.

ÒMNIUM
LLENGUA CULTURA PAÍS